

Informacja prasowa

Ograniczenie szarej strefy w krajach bałtyckich - raport

Od 2015 roku FOR bierze udział w międzynarodowym projekcie badającym skalę i przyczyny istnienia szarej strefy w krajach regionu Morza Bałtyckiego. Liderem projektu jest litewski think tank Lithuanian Free Market Institute (LFMI). W ramach obecnej edycji projektu ukazały się dwa raporty: pierwszy analizujący skalę szarej w regionie ([link](#)) oraz najnowszy poświęcony jej przyczynom i działaniom władz zmierzającym do jej ograniczenia ([link](#)). Głównym źródłem danych wykorzystywanych w projekcie są reprezentatywne ankiety przeprowadzone w biorących udział w projekcie krajach w 2015 i 2018 roku.

1. W prawie wszystkich krajach, które brały udział w obu edycjach projektu (Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Szwecja) szara strefa w tym okresie spadała; wyjątkiem jest Szwecja, gdzie choć odnotowano niewielki wzrost, to nadal najmniejszy spośród tych 5 krajów.
2. W Polsce spadek dotyczył przede wszystkim osób, które sporadycznie kupowały w szarej strefie. Jednocześnie odsetek osób tam pracujących (bądź znających osoby pracujące w szarej strefie, co jest pośrednim pytaniem także o własne doświadczenia) pozostał niemal niezmienny. Te wyniki są spójne z szacunkami GUS, który wskazuje na spadek szarej strefy jako % PKB, przy nieznacznie rosnącej liczbie osób tam pracujących.
3. Spadkowi szarej strefy sprzyjała dobra koniunktura podnosząca dochody konsumentów oraz działania rządu zwiększające kontrolę oraz kary, które niestety miały także negatywne efekty uboczne. Nowe obowiązki związane z VAT oznaczają duży wzrost obciążeń przedsiębiorstw – obecnie formalności związane z tym podatkiem w Polsce obecnie są najbardziej czasochłonne spośród wszystkich krajów UE. To w połączeniu z niespodziewanymi zmianami regulacyjnymi oraz atakami na państwo prawa zniechęcało to przedsiębiorstwa do inwestowania. W rezultacie pomimo 4. najszybszego wzrostu konsumpcji w UE w latach 2015-2018 Polska odnotowała 5. najniższy wzrost inwestycji.
4. Zapowiadane przez PiS i Lewicę podnoszenie płacy minimalnej może przyczynić się do wzrostu szarej strefy na rynku pracy.
  - a. Według naszych badań w szarej strefie częściej pracują osoby o niższych dochodach, przede wszystkim w najmniejszych przedsiębiorstwach (48% ankietowanych wskazywało, że znajomi pracujący w szarej strefie pracują w mikroprzedsiębiorstwach). To takie osoby i przedsiębiorstwa będą najbardziej dotknięte wzrostem płacy minimalnej, która już obecnie jest najwyższa w relacji do średniej płacy wśród analizowanych krajów.
  - b. Zamiast podnosić płacę minimalną rząd powinien skupić się na obniżeniu opodatkowania osób o niskich dochodach – spośród 35 krajów analizowanych przez OECD tylko w przypadku 5 opodatkowanie osób zarabiających połowę przeciętnego wynagrodzenia jest wyższe niż w Polsce.
  - c. Istotnym problemem jest też postrzeganie jakości usług publicznych – spośród analizowanych krajów tylko na Litwie respondenci gorzej oceniali jakość usług publicznych w relacji do wysokości podatków, które na nie płać.